

HERBA

Database of Historical Estonian Herbal Folk Medicine

Renata Sõukand¹² and Raivo Kalle¹

¹Estonian Literary Museum

²Tartu University, Department of Semiotics

Contact: renata@folklore.ee

HERBA, the Estonian folk medicine database of herbal treatment (available at <http://herba.folklore.ee>), is an Internet-based source of lore texts about the use of plants and herbs as popular remedies. The database was created since 2006 with the financial help of national program “Estonian language and national memory” (2004–2008), Estonian Cultural Endowment and Enterprise Estonia preliminary research grant.

Opening page at <http://herba.folklore.ee>

Folk plant
names

Keywords
for diseases

Herba - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

http://herba.folklore.ee/index.php

Most Visited Getting Started Latest Headlines HERBA_EAS õpevahendid autokoolitus Pluxi nikerused (:): Ri... New Folder editing

Google Search

HERBA

HISTORISTLIK EESTI RAHVAMEDITSIIINI BOTAANILINE ANDMEBAAS

Koostajad: Renata Sõukand ja Raivo Kalle

Eesti ravimtaimeparimuse on digiteeritud ning veebikeskkond ja andmebaas valminud Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi riikliku programmi „Eesti keel ja rahvuslik mälu„ projekti ja EAS projekti „Rahvapärimuse baasil uute ravimtaimede tuvastamise eeluuring“ raames ning Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu toel.

Andmebaas sisaldab algkäsikirjadega võrreldud tekste, mille juures on täpsustatud ID ja metaandmestik: topograafilised ning koguja ja esitaja andmed. Tekstid on ortograafiliselt redigeeritud.

Rahvapärased taimenimetused on antud võimalikult originaalilähedasel. Igale rahvapärasele taimenimetusele vastab teatud hulk taimeliike või -perekondi, mis on kirjeldatud eraldi ja varustatud fotoga. Haigusnimetused on koondatud märksõnadesse. Osa neist on varustatud selgitustega, mille on lisatud viited lähedaste märksõnade tüüpidele. Tekstid on andmebaasi praeguses versioonis otsitavad rahvapärase taimenimetuse ja haiguse märksõna järgi. Hiljem lisandub otsing liigi/perekonna alusel, koguja, topograafia, kogumisaasta ja muude tunnuste järgi, kusjuures otsingukriteeriume võib omavahel kombineerida.

Veebileheküljele lingitud artiklid ja andmebaasis leiduv informatsioon on tasuta kasutamiseks õppetöök, andmete muul viisil reprodutseerimine ja levitamine on lubatud üksnes projektijahi kirjalikul nõusolekul. Andmebaasi edasilinkimine leppige kokku meilitsi ja varustage algaadressiga. Andmete kasutamisel uurimistöodes viidake esilehe aadressile.

Kontakt: Renata Sõukand

Andmete kasutamisel uurimistöodes viidake järgmiselt:

Sõukand, Renata ja Kalle, Raivo (koostajad). 2008. HERBA: Historistlik Eesti Rahvameditsiini Botaaniline Andmebaas. Võrguteavik. Tartu: EKM Teaduskirjastus. <http://herba.folklore.ee>

Done

start SSH Secure Shell ... Firefox Microsoft Word fo... CEEOL.pdf - Adobe R... ET 13:40

Under the file of folk plant name is the list of the disease healed with the plant bearing the name (1), the list of botanical species attributed the name (2) and texts with full details on collection date, place and informant (3).

The screenshot shows a web browser window with the URL <http://herba.folklore.ee/index.php?menu=taime&tid=74>. The page title is "Rahvapärased taimenimetused Hapuoblikas". On the left is a navigation menu with items like "Menüü", "Esilehekül", "Rahvapärased taimenimetused", "Haiguste märksõnad", "Otsing", "Sisse logimine", and "Kasutaja: ataner". The main content area is divided into three sections marked with yellow boxes:

- 1**: "Selle rahvapärase taimenimetusega seotud haiguse märksõnade loetelu:" followed by a list of ailments: kõhukinnisus, kõhuussid, kõõm, kärnad, menstruaatsioonihäired, peavalu, and sügelised.
- 2**: "Antud rahvapärase taimenimetusega seotud taimed:" followed by a list of botanical species: hapu oblikas *Rumex acetosa* and väike oblikas *Rumex acetosella*.
- 3**: "Selle rahvapärase taimenimetusega seotud tekstid:" followed by three paragraphs of text detailing collection records, including dates, locations, and informants.

All botanical species and genus presented in the database have special file, including picture, description and other important parameters.

The screenshot shows a web browser window with the URL <http://herba.folklore.ee/index.php?menu=taime&botid=335>. The page title is "Hapu oblikas *Rumex acetosa*". On the left is a navigation menu similar to the previous screenshot. The main content area features two photographs of the plant and a detailed text description:

Õisikuvärv harunemata. **Lehed**. Aias kasvatades muutuvad lopsakaks.

Tavaline taim Eestis. Kasvab niitudel, põõsastikes, kallastel, teeservadel, põldudel umbrohuna, ei talu liigniiskust. Tatraliste sugukonnast, mitmeaastane. Õievärs püstine, vaoline, paljas ning ülemises otsas haruneb. Kõrgus 30 kuni 100 cm. Lehed noolja alusega, terveservalised, juurmised ja alumised varrelehed pika rootsuga, ülemised varrelehed peaaegu rootsutud, hapu maitsega. Oied punased, koondunud pikka kitsasse hõredasse pöörisesse, mille harud on enamasti lihtsad. Õitseb maist juulini. Vili on kolmetiivalise õiekatttega pähklike. Hapuoblikat kasvatatakse köögiviljataimena aedades, saades niimoodi vitamiinirikkaid lehti. Ka koduloomad söövad karjamaal teda meelsasti. Oblikalehtede liigsöömine võib põhjustada mürgistusi nii loomal kui inimesel.

Tüüp: Liik
Esinemissagedus: Tavaline
Looduskaitse all: Ei
Staatus Eestis: Pärismaine



The file of keywords for disease include the description (2) of the diseases or symptoms (1) within keyword, related diseases and symptoms (3), list of folk plant names, attributed to the plants used for healing this group of diseases (4) and texts with full details on collection date, place and informant (5).

Herba - Haiguste märksõnad - Hääle vead - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

http://herba.folklore.ee/index.php?menu=haiguse&hid=27

Most Visited Getting Started Latest Headlines HERBA_EAS Õpevahendid autokoolitus Piixi nikerdused :) Ri... New Folder editing

Google Search

Herba - Haiguste märksõnad - H...

Menüü

- Esilehekül
- Rahvapärased taimenimetused
- Haiguste märksõnad
- Otsing

Sisse logimine

Kasutaja: **ataner** Logi välja

Hääle vead

Antud märksõna alla kuuluvad kõik kirjed, kus ravitakse **hääle kähisemist** või **kadumist** kui sümptomit.

Kähisemise põhjuseks peeti tavaliselt külmetamist või hääle ära karjumist. Hääle kähisemine tuleb teine kord ka külmetamisest ja mõnikord inimene karjub hääle ära. -- RKM II 135, 192 (1) < Hargla - M. Kokk (1962)

Hääle kadumine võis aga olla põhjustatud lisaks sellele veel üsna erinevatest põhjustest, nagu näiteks ehmatus või hundi nägemine. Kui hääl ära on läinud, kas külmest tagajärjel ehk mõnel muul põhjusel. -- ERA II 113, 593 (43) < Saarde - J. P. Sõggl (1932)

Kui "hääl ära" ehk "hääl viit" (kui pool karmudes veel rääkida saab), siis oli enamasti hunt süüdi, sest kes häkitselt hundi nägi ja tahtis appi karjuda, siis tal ei tulnud üldse hääl välja ja jäigi mõneks ajaks hääl ära. Et häält tagasi saada, selleks hõigati läbi värava metsa poole: "Hunt anna mu hääl tagasi". ERA II 186, 91 (111) < Äksi - J. Johanson (1937)

Et aga juhtus sedagi, et hääl lihtsalt ühel ilusal päeval kadus ja seda kuidagi seletada ei osatud, siis oli ikka mõni põhjendus tagavaraks olemas. Inimese heale äräjäämine tuleb sellest et hunt inimest metsas nii on näinud, et inimene hundi pole näinud. Inimene saab oma hääle siis jälle tagasi kui ta hundi nii näeb, et hunt teda ei näe. E 5813 (1) < Ambla - O. Hintzenberg (1893)

See tähendab, et hunt näeb inimest enne, kui inimene hundi märgab ja vastupidi.

Vaata ka: kurguhaigus, kurguvalu, kõha.

Selle haiguse märksõnaga seotud rahvapäraste taimenimetuse loetelu:

- o kadakas
- o kaer
- o kivisõnajalad
- o koirõhi
- o kummel
- o pihlakas
- o pärn
- o sibul
- o teeleht
- o õunapuu
- o raudreia(e)rohi
- o maakõrvad

Selle haiguse märksõnaga seotud tekstid:

H III 28, 170 (22) < Viljandi khk. - Jüri Täht (1896) Sisestas Salle Kajak 2006, kontrollis Salle Kajak 2006

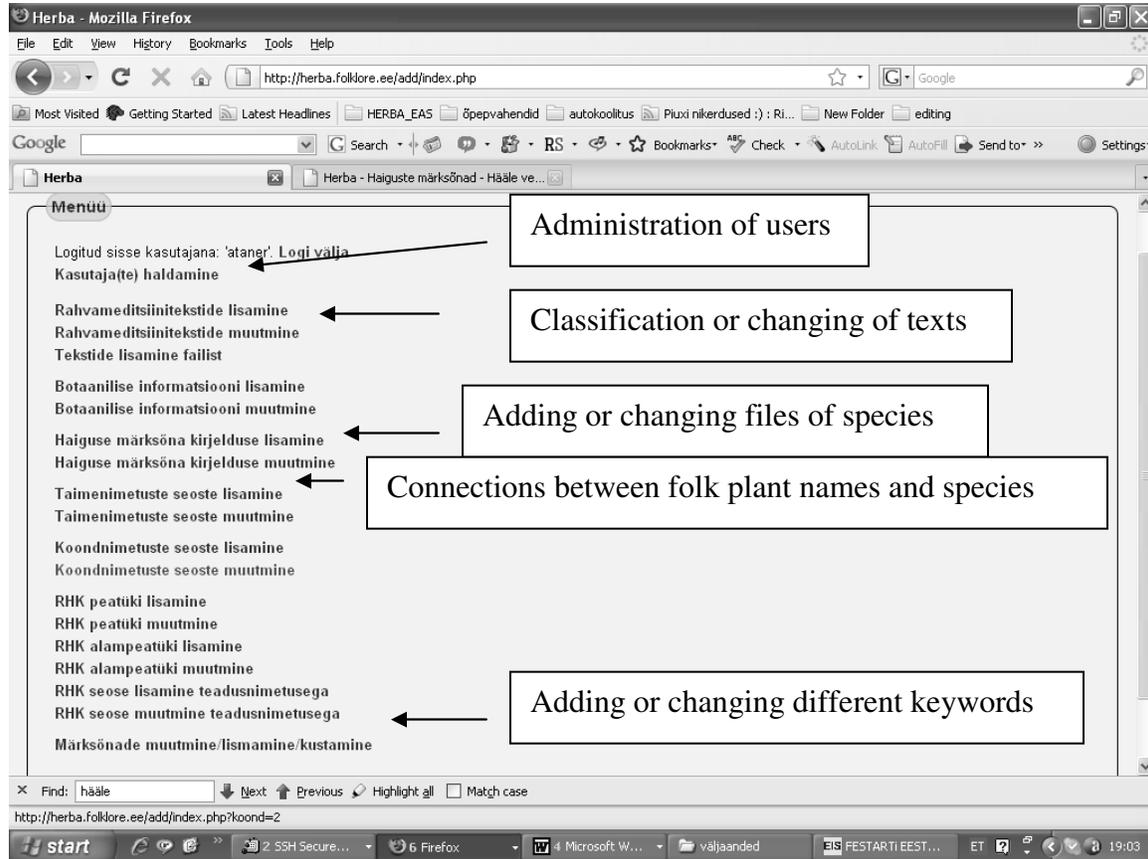
Raudreie tiivesi oleva hää juua, kui hääl ära on, sii tuub hääle varstigi tagasi.

ERA II 113, 593 (43) < Saarde khk. - Jaak Sõggl (1932) Sisestas Salle Kajak 2007, kontrollis Salle Kajak 2007, redigeeris Luule Krikmann 2007, parandas Salle Kajak 2007

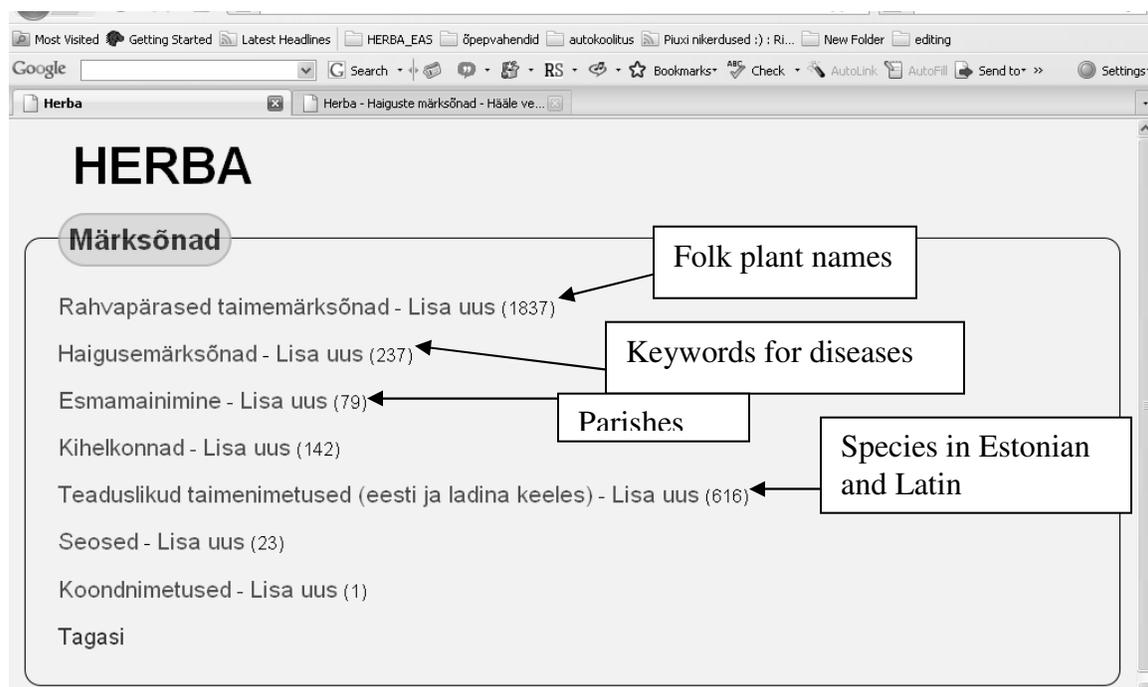
Find: hääle

Done

That was the surface of the database. From inside it is more complicated. The opening page of administration tool (can be accessed only with password) contains several inputs.



The tool for keyword entering



Similar system works for entering the keywords of diseases and files for species and genus. The connections between folk plant names and botanical names of species and genus need more explanation.

HERBA

Taimenimetuste seoste lisamine

Teaduslikud taimenimetused: (vaata)
aaloe - Aloe

Rahvapärased taimenimetused: (vaata)
aaland

Allikaks pärimus:

Allikaks kirjandus:

HERBA allikas:

Saada Alusta uuesti

Tagasi

Choose the name of species or genus

Choose folk plant name

Choose parishes the name is used

Choose literary sources

Choose sources in HERBA

The identification of plant names in the texts are largely based on the monograph *Eesti taimenimetused* ('Estonian Plant Names') by Gustav Vilbaste (1993). Even though most of the collected Estonian plant names have been identified by Vilbaste, new ethnobotanical names emerge while processing the lore material. The database text can be also associated with the species on the basis of three criteria: folk plant name (according to Vilbaste's monograph), the Latin name included in the text, and the plant description. Some texts may correspond to nearly all the criteria, but this is an exception rather than a rule.

The most time-consuming section of the work is to establish connections according to other plant names and/or description and habitat represented in the texts. Usually, if the name is unknown, the plant it corresponds to cannot be identified on the basis of a single text and the results are unreliable. For identification, texts from different collections were gathered together and were analyzed according to different parameters, such as the origin of the text, informant's background, other names mentioned in the text and so on; in

addition, the results were compared against the data of plant geography. As to the more complicated texts, mycologists and more experienced botanists had to be consulted with.

The data on plant geography are often very important, because even if Estonia is small country (total area is 45,228 km²), differs climate and vegetation of it's part notably. Estonia lies on the eastern shores of the Baltic Sea immediately across the Gulf of Finland from Finland on the level northwestern part of the rising east European platform between 57.3° and 59.5° N and 21.5° and 28.1°E.

By the beginning of 2009, the database includes the earliest archive texts from 1886 up to the year 1994. HERBA contains a bit less than 9000 texts of folk medical herbal use that is estimated to constitute slightly less than half of the total number of texts available, and covers over 600 potential medicinal plants and fungi (indigenous, migrated and cultivated). The indigenous flora of Estonia includes 1441 species (incl. hybridogenic species) of vascular plants. The number also covers taxa with unclear existence in present Estonian flora (herbarium evidence provided, but no fresh findings). The total number of species and subspecies migrated or cultured and run wild (including naturalized) is 718. (Kukk 1999).

References:

Kukk, Toomas 1999. *Eesti taimestik*. [Estonian flora.] Tallinn: Estonian Academy of Sciences.

Vilbaste, Gustav. (1993) *Eesti taimenimetused*. [Estonian plant names.]Tallinn: Emakeele Selts.